

ВСТУП

Програма конкурсного відбору вступників до Черкаського інституту пожежної безпеки імені Героїв Чорнобиля НУЦЗУ (далі Інститут) з фахової підготовки для здобуття першого (бакалаврського) рівня вищої освіти за спеціальністю 081 «Право» включає перевірку знань з фахових дисциплін, передбачених навчальними програмами підготовки освітньо-кваліфікаційного рівня «молодший спеціаліст», («молодший бакалавр») за спеціальністю 081 «Право».

Метою програми конкурсного відбору вступників до Інституту з фахової підготовки є виявлення рівня засвоєння знань, визначених програмою підготовки освітньо-кваліфікаційного рівня «молодший спеціаліст» за спеціальністю 081 «Право».

Програма охоплює питання, знання яких є базовими при вивченні таких дисциплін: теорія держави і права, конституційне право України, цивільне право, і складається з таких розділів:

Теорія держави і права:

1. Поняття держави, її основні ознаки, сутність.
2. Основні теорії держави, її тип. Типологія держав. Основні теорії держави.
3. Форма держави.
4. Функції держави, її механізм та апарат.
5. Україна як незалежна, суверенна, демократична, соціальна, правова держава.
6. Право в системі регулювання суспільних відносин.
7. Форми права.
8. Норми права. Правотворчість.
9. Система права.
10. Правові відносини.
11. Реалізація права.
12. Правова свідомість і правова культура.
13. Механізм правового регулювання.

Конституційне право України

1. Конституційне право як провідна галузь національного права України
2. Конституція – Основний Закон України
3. Загальні засади конституційного ладу України та його гарантії
4. Загальні засади конституційно-правового статусу людини і громадянина в Україні.
5. Конституційно-правовий статус громадянина України.
6. Конституційно-правові основи безпосереднього народовладдя. Вибори. Референдум.

7. Законодавча влада в Україні. Президент України. Виконавча влада в Україні.
8. Конституційні основи судової влади в Україні.
9. Територіальний устрій України.
10. Конституційні основи місцевого самоврядування в Україні.

Цивільне право:

1. Поняття цивільного права та його система.
2. Цивільне законодавство України.
3. Цивільні правовідносини.
4. Підстави виникнення, зміни та припинення цивільних прав та обов'язків.
5. Фізична особа. Юридичні особи.
6. Об'єкти цивільних прав.
7. Правочини.
8. Представництво.
9. Особисті немайнові права фізичної особи.
10. Право власності.
11. Загальні положення про договір.
12. Загальні положення про спадкування.

ТЕОРІЯ ДЕРЖАВИ І ПРАВА

Тема 1. Поняття держави, її основні ознаки, сутність

Поняття держави. Основні ознаки держави. Фундаментальні елементи держави: населення (народ, нація громадяни), територія, публічна влада. Суверенітет держави. Поняття державної влади і її співвідношення з політичною владою. Держава і політичний, економічний, соціальний устрій: їх взаємозв'язок і взаємозумовленість.

Нормативно-правові акти [1]

Література [1, 2]

Тема 2. Основні теорії держави, її тип. Типологія держав. Основні теорії держави

Основи теорії держави. Поняття типології держави. Критерії класифікації держав. Поліцейська держава. Авторитарна держава. Тоталітарна держава. Ліберальна держава. Демократична держава. Соціальна держава. Правова держава.

Цивілізаційний та формаційний підходи до типології держави. Види цивілізацій і відповідні їм типи держав. Еволюція типів держав.

Наступність у розвитку держав. Перехідні держави. Сучасні теорії про державу перехідного типу. Держава соціально-демократичної орієнтації і соціально-правова держава.

Нормативно-правові акти [1]

Література [1; 1, 2, 3]

Тема 3. Форма держави

Поняття форми держави. Її структура: форма правління, форма державного устрою, форма державного (політичного) режиму, їх поняття та основні риси. Монархія і республіка як класичні форми правління. Сучасні монархії: абсолютна, конституційна (парламентська), змішана.

Види республіканських форм правління. Парламентська, президентська, змішана республіка критерії їх розрізнення. Форма правління в Україні її історичні корені.

Поняття форми державного устрою. Національно-державний та адміністративно-територіальний устрій держави. Унітарна держава, її основні ознаки. Федеративна держава, принципи її утворення та правова основа. Види федерацій. Конфедерація: поняття та ознаки.

Державний (політичний) режим: поняття, види. Демократичний політичний режим: поняття, різновиди, основні ознаки. Антидемократичний режим: поняття, основні ознаки, різновиди.

Нормативно-правові акти [1]

Література [1; 1-3]

Тема 4. Функції держави, її механізм та апарат

Поняття функцій держави. Класифікація функцій держави, їх взаємозумовленість і взаємозв'язок. Функції сучасної Української держави.

Механізм держави. Структура механізму сучасної держави та її правова основа. Державні органи, установи, підприємства і організації, їх місце і роль у механізмі держави. Державні і недержавні (комерційні) організації: специфічні риси їх функціонування у механізмі держави.

Поняття державного органу, його ознаки і поняття. Система державних органів в Україні.

Нормативно-правові акти [1]

Література [1; 1, 2]

Тема 5. Україна як незалежна, суверенна, демократична, соціальна, правова держава

Утворення України як незалежної суверенної держави (економічні, політичні, соціальні умови, політико-правові акти). Державні кордони України. Державні атрибути України.

Україна як демократична держава. Демократизація громадського і державного життя.

Україна як правова держава. Принцип верховенства права і відповідності йому закону. Конституційне забезпечення принципу розподілу влад. Взаємна відповідальність держави і людини.

Україна як соціальна держава. Державна політика соціальної безпеки.

Нормативно-правові акти [1]

Література [1; 1]

Тема 6. Право в системі регулювання суспільних відносин

Поняття і основні ознаки соціального регулювання в суспільстві. Система соціального регулювання. Нормативні та індивідуальні регулятори, їх сфери застосування та методи. Соціальні норми, їх поняття та форми виразу. Класифікація (види) соціальних норм: звичаї, мораль, корпоративні, релігійні, політичні, правові, етичні та інші норми. Право та традиції. Право і мораль. Ознаки, які відрізняють норми права від норм моралі. Право та морально-етичний рівень розвитку суспільства. Справедливість та право. Роль права у розвитку і зміцненні моралі суспільства.

Нормативно-правові акти [1]

Література [1; 1-3]

Тема 7. Форми права

Поняття форми права. Основні історичні форми права: правовий звичай, судовий (адміністративний) прецедент, доктринальна форма, догми (принципи та правила) релігії, нормативний юридичний акт, договір (нормативні: внутрішні та міжнародні зовнішні).

Співвідношення закону (нормативно-правового акту) та права. Право та законодавство. Підзаконні нормативно-правові акти. Співвідношення верховенства закону та верховенства права.

Нормативно-правовий акт: поняття, ознаки, система та види. Дія нормативно-правових актів у просторі, часі та щодо кола осіб.

Судовий прецедент, його основні ознаки, особливості та співвідношення з іншими нормами права.

Правовий звичай: поняття, основні ознаки та особливості. Звичайне право, його сутність, ознаки та взаємозв'язок з правовим звичаєм.

Доктринальна форма права. Положення (рекомендації) юридичної науки, їх вплив на правозастосування та законотворчість. Наукові коментарі до текстів законодавства (нормативно-правових актів).

Нормативно-правові договори: типові, примірні, міждержавні, внутрішні та зовнішні, а також інші.

Нормативно-правові акти [1]

Література [1; 1-3]

Тема 8. Норми права. Правотворчість

Поняття норми права та її основні ознаки. Види норм права.

Структура норми права. Гіпотеза, диспозиція, санкція (прості, складні, абсолютно та відносно визначені). Структура регулятивних та правоохоронних норм права.

Норми викладу правових норм у статтях нормативно-правових актів
Співвідношення норми права та статті нормативно-правового акту.

Поняття і основні ознаки правотворчості. Види (класифікація) правотворчості.

Основні стадії законодавчого процесу, його правова основа. Поняття і основні риси стадій законодавчого процесу. Предмет законодавчої діяльності (проекти, їх підготовка, процедура розгляду, проходження). Регламент законодавчого процесу. Принципи законодавчої діяльності в Україні.

Нормативно-правові акти [1]

Література [1; 1-3]

Тема 9. Система права

Система права та правова система їх співвідношення. Поняття та основні риси структури права. Рівні (елементи) структури права.

Система права: предмет та метод правового регулювання як підстави розподілу норм права по галузях, їх основні ознаки та роль у правотворчості й правозастосуванні. Матеріальне та процесуальне право. Публічне та приватне право. Поняття та основні риси правового режиму.

Система законодавства: поняття, основні риси та структурні підрозділи. Співвідношення системи права й системи законодавства, його значення для систематизації норм права.

Нормативно-правові акти [1]

Література [1; 2,3]

Тема 10. Правові відносини

Поняття та основні ознаки правових відносин. Склад (структура) правових відносин. Матеріальні та юридичні аспекти змісту правовідносин. Основні елементи складу правовідносин. Суб'єктивне право: поняття, ознаки. Правомочність як структурний елемент (вид) суб'єктивного права. Юридичний обов'язок: поняття, ознаки, види. Повноваження. Юридична відповідальність.

Суб'єкти правовідносин. Об'єкти правових відносин: поняття та ознаки. Види об'єктів правових відносин. Юридичні факти: поняття та ознаки. Класифікація юридичних фактів. Юридичне становище та юридичний (фактичний) склад.

Нормативно-правові акти [1]

Література [1; 2,3]

Тема 11. Реалізація права

Сутність, поняття, основні ознаки реалізації права. Реалізація права поза правовідносинами і в правовідносинах. Форми безпосередньої реалізації права: використання, виконання, дотримання, їх поняття, основні ознаки, юридична природа і роль у правовому регулюванні суспільних відносин.

Застосування права як правова форма діяльності держави: поняття, ознаки.. Акт застосування права: поняття і ознаки. Прогалини у праві. Аналогія закону, аналогія права та субсидіарне застосування. Зловживання правом.

Поняття тлумачення норм права. Класифікація тлумачення норм права. Види тлумачення правових норм за суб'єктом. Офіційне тлумачення норм права та його види (легальне, аутентичне). Неофіційне тлумачення норм права, його основні риси та види. Доктринальне тлумачення правових норм. Професійне та побутове тлумачення норм права.

Література [1; 1-3]

Тема 12. Правова свідомість і правова культура

Поняття та основні риси правової свідомості. Структура правової свідомості, її елементи: правова ідеологія, правова психологія, правова поведінка. Види правової свідомості: теоретична, професійна, побутова.

Правова культура: її сутність та основні риси, форми проявлення у суспільстві. Правовий нігілізм, причини появи, форми, вплив на стан режиму законності, реалізацію та забезпечення прав і свобод громадян. Шляхи подолання правового нігілізму.

Література [1; 1]

Тема 13. Механізм правового регулювання

Правовий вплив на суспільні відносини. Поняття, форми та методи правового регулювання. Стадії правового регулювання. Основні елементи механізму правового регулювання, їх зв'язок за взаємодія. Нормативна основа, правові відносини, акти реалізації норм права в механізмі правового регулювання. Вимоги до механізму правового регулювання в умовах демократичної правової держави. Шляхи підвищення ефективності механізму правового регулювання.

Література [1; 1-3]

КОНСТИТУЦІЙНЕ ПРАВО УКРАЇНИ

Тема 1. Конституційне право як провідна галузь національного права України

Предмет, метод, поняття конституційного права України як галузі права. Система конституційного права: поняття системи; інститути конституційного права; конституційно-правові норми: структура, зміст, класифікація.

Джерела конституційного права: поняття і зміст; види джерел, юридична природа джерел конституційного права.

Конституційно-правові відносини: поняття і види конституційно-правових відносин, об'єкти конституційно-правових відносин; юридичні факти в конституційному праві.

Нормативно-правові акти [1]

Література [4, 5, 6]

Тема 2. Конституція – Основний Закон України

Поняття і основні властивості Конституції України. Конституціоналізм як загальна теорія конституції. Основні етапи становлення Конституції України. Загальна характеристика Конституції України 1996 року. Функції Конституції. Реалізація Конституції. Правова охорона Конституції України. Підготовка, прийняття та зміна Конституції. Конституційна реформа в Україні.

Нормативно-правові акти [1]

Література [5, 6]

Тема 3. Загальні засади конституційного ладу України та його гарантії

Загальні засади – форма вираження конституційного ладу України. Ознаки конституційного ладу України. Основні принципи конституційного ладу України. Конституційне закріплення суверенітету українського народу. Характеристика української держави як суверенної, демократичної, соціальної і правової. Політичні та економічні засади конституційного ладу. Ідеологічний і політичний плюралізм.

Конституційно-правове регулювання державних символів України. Конституційне закріплення мовної політики в Україні. Правові засади захисту конституційного ладу України. Поняття конституційно-правової відповідальності, її місце в системі юридичної відповідальності.

Нормативно-правові акти [1]

Література [5, 6]

Тема 4. Загальні засади конституційно-правового статусу людини і громадянина в Україні

Правовий статус людини і громадянина як інститут конституційного права. Поняття і види основних прав, свобод та обов'язків людини і громадянина в Україні. Громадянські права і свободи людини. Політичні права і свободи громадян України. Економічні, соціальні і культурні права й свободи людини та громадянина. Конституційні обов'язки людини і громадянина. Механізм реалізації і гарантії прав і свобод людини і громадянина. Співвідношення міжнародно-правового і національного регулювання прав і

свобод людини та забезпечення міжнародних стандартів прав і свобод людини в Україні.

Нормативно-правові акти [1, 3]

Література [5, 6]

Тема 5. Конституційно-правовий статус громадянина України

Поняття громадянства і належність до громадянства України. Характеристика законодавства України про громадянство. Основні політико-правові принципи громадянства України. Набуття громадянства України. Припинення громадянства України. Органи, які беруть участь у вирішенні питань громадянства, їхня компетенція. Процедури з питань громадянства. Документи, що підтверджують громадянство України.

Нормативно-правові акти [1, 3]

Література [4, 5, 6]

Тема 6. Конституційно-правові основи безпосереднього народовладдя. Вибори. Референдум

Поняття прямого народовладдя. Основні форми безпосередньої демократії. Класифікація форм безпосередньої демократії за результатами діяльності, механізмом діяльності, правовими засадами, територіальною ознакою та суб'єктами.

Поняття виборів. Загальна характеристика виборчої системи України. Принципи виборів. Види виборів і виборчих систем. Виборчий процес і його стадії. Відповідальність за порушення виборчого законодавства України.

Поняття і види референдумів. За територіальною ознакою, за предметом, за змістом. Принципи і порядок проведення референдумів. Відповідальність за порушення порядку проведення референдуму.

Нормативно-правові акти [1, 4, 8, 9]

Література [4, 5, 6]

Тема 7. Законодавча влада в Україні. Президент України. Виконавча влада в Україні

Парламент – Верховна Рада – єдиний орган законодавчої влади в Україні. Порядок формування Верховної Ради України, її органів та державних органів, передбачених Конституцією України. Установча функція Верховної Ради. Сесія Верховної Ради України – основна організаційно-правова форма її діяльності. Повноваження Верховної Ради. Законодавча функція Верховної Ради України. Контрольна функція Верховної Ради. Поняття статусу народного депутата України. Основні гарантії депутатської діяльності.

Конституційно-правовий статус Президента України. Порядок виборів Президента України і вступу його на посаду. Функції і повноваження Президента України. Дострокове припинення повноважень Президента України та усунення його з поста в порядку імпічменту.

Поняття виконавчої влади і система її органів. Кабінет Міністрів – вищий орган в системі органів виконавчої влади, його склад, основні функції та повноваження. Міністерства та інші центральні органи виконавчої влади. Місцеві держадміністрації. Акти органів виконавчої влади.

Нормативно-правові акти [1, 4, 5]
Література [4, 5, 6]

Тема 8. Конституційні основи судової влади в Україні

Суди – виключні органи правосуддя в Україні. Система судів загальної юрисдикції. Функції і повноваження судів загальної юрисдикції. Основні засади судочинства в Україні.

Конституційний Суд – єдиний орган конституційної юрисдикції в Україні. Порядок формування і склад Конституційного Суду. Функції і повноваження Конституційного Суду.

Нормативно-правові акти [1, 6]
Література [4, 5, 6]

Тема 9. Територіальний устрій України

Поняття територіального устрою України. Форма державного устрою. Ознаки України як унітарної держави. Поняття, система та принципи адміністративно-територіального устрою України.

Нормативно-правові акти [1]
Література [4, 5, 6]

Тема 10. Конституційні основи місцевого самоврядування в Україні

Поняття місцевого самоврядування та його особливості. Територіальна основа і система місцевого самоврядування в Україні та її принципи. Організаційно-правова, матеріальна та фінансова основи місцевого самоврядування в Україні. Повноваження місцевого самоврядування. Конституційні гарантії місцевого самоврядування в Україні.

Нормативно-правові акти [1, 7]
Література [4, 5, 6]

ЦИВІЛЬНЕ ПРАВО

Тема 1. Поняття цивільного права та його система

Поняття цивільного права як галузі права. Місце цивільного права в системі права України. Предмет цивільно-правового регулювання суспільних відносин. Метод цивільно-правового регулювання суспільних відносин, його особливості. Функції цивільного права. Принципи цивільного права. Поняття, значення та види принципів цивільного права. Система цивільного права.

Нормативно-правові акти [1, 2]
Література [7, 8, 9]

Тема 2. Цивільне законодавство України

Цивільне право та цивільне законодавство. Загальні засади цивільного законодавства. Акти цивільного законодавства, їх система. Цивільний кодекс України як основа цивільного законодавства. Дія актів цивільного законодавства у часі, просторі та за колом осіб.

Акти цивільного законодавства і договір. Звичай. Міжнародний договір,

який регулює цивільні відносини, як частина національного цивільного законодавства України. Співвідношення загального і спеціального законодавства. Аналогія закону і аналогія права.

Нормативно-правові акти [1, 2]

Література [8, 9]

Тема 3. Цивільні правовідносини

Поняття та особливості цивільних правовідносин. Класифікація цивільних правовідносин та її правове значення. Елементи цивільних правовідносин та їх зміст. Поняття та види суб'єктивних цивільних прав та обов'язків, що складають зміст цивільних правовідносин. Об'єкти та суб'єкти цивільних правовідносин. Поняття та значення об'єктів цивільних правовідносин. Оборотоzdатність об'єктів. Правосуб'єктність учасників цивільних правовідносин.

Нормативно-правові акти [1, 2]

Література [8, 9]

Тема 4. Підстави виникнення, зміни та припинення цивільних прав та обов'язків

Поняття та значення підстав (юридичних фактів) виникнення, зміни та припинення цивільних правовідносин. Юридичний склад. Класифікація юридичних фактів. Події та дії, правомірні та неправомірні дії, вчинки та акти, адміністративні акти та правочини. Значення класифікації юридичних фактів.

Нормативно-правові акти [1, 2]

Література [8, 9]

Тема 5. Фізична особа

Поняття фізичної особи. Правоздатність фізичної особи. Обсяг та зміст правоздатності фізичної особи. Цивільна дієздатність фізичних осіб, зміст та її види. Обмеження та поновлення цивільної дієздатності фізичної особи. Визнання фізичної особи недієздатною та поновлення в дієздатності. Визнання фізичної особи безвісно відсутньою. Оголошення фізичної особи померлою. Індивідуалізація фізичної особи. Акти цивільного стану. Фізична особа-підприємець.

Нормативно-правові акти [1, 2]

Література [7, 8, 9]

Тема 6. Юридичні особи

Поняття, ознаки та значення юридичних осіб. Види юридичних осіб. Способи створення юридичної особи. Цивільна правоздатність та дієздатність юридичної особи. Припинення юридичної особи.

Нормативно-правові акти [1, 2]

Література [7, 8, 9]

Тема 7. Об'єкти цивільних прав

Поняття і види об'єктів цивільних прав. Вчення про об'єкти цивільних прав. Оборотоzdатність об'єктів цивільних прав. Речі як об'єкти цивільних

прав. Класифікація речей та її правове значення. Оборотоzdатність речей у цивільному праві. Майно як особливий об'єкт цивільних прав. Гроші (грошові кошти). Валютні цінності. Цінні папери. Робота та послуги. Нематеріальні блага як об'єкти цивільних прав, їх поняття та види.

Нормативно-правові акти [1, 2]

Література [7, 8, 9]

Тема 8. Правочини

Поняття, ознаки та значення правочинів. Види правочинів. Чинність правочину. Тлумачення змісту правочину. Недійсність правочину.

Нормативно-правові акти [1, 2]

Література [7, 8, 9]

Тема 9. Представництво

Поняття, підстави виникнення та види представництва. Вчинення правочинів представником. Довіреність. Припинення представництва.

Нормативно-правові акти [1, 2]

Література [7, 8, 9]

Тема 10. Особисті немайнові права особи

Поняття та види особистих немайнових прав. Зміст особистого немайнового права. Здійснення особистих немайнових прав. Захист особистих немайнових прав.

Нормативно-правові акти [1, 2]

Література [7, 8, 9]

Тема 11. Право власності

Поняття права власності та його зміст. Підстави набуття права власності. Момент виникнення права власності у набувача. Здійснення права власності. Право власності на землю (земельну ділянку). Право власності на житло. Припинення права власності.

Нормативно-правові акти [1, 2]

Література [7, 8, 9]

Тема 12. Загальні положення про договір

Цивільно-правовий договір. Поняття та види договорів. Зміст цивільно-правового договору і класифікація його умов.. Порядок укладення договорів. Оферта. Акцепт. Підстави для зміни або розірвання договору.

Нормативно-правові акти [1, 2]

Література [7, 8, 9]

Тема 13. Загальні положення про спадкування

Поняття спадкування, підстави спадкування. Відкриття спадщини. Суб'єкти спадкових правовідносин. Об'єкти спадкового правонаступництва. Спадкування за заповітом. Посвідчення заповіту. Зміст заповіту. Види заповідальних розпоряджень. Право на обов'язкову частку у спадщині. Спадкування за законом. Право на прийняття спадщини., Виконання заповіту.

повноважень. Оформлення права на спадщину. Спадковий договір.
Нормативно-правові акти [1, 2]
Література [7, 8, 9]

РЕКОМЕНДОВАНА ЛІТЕРАТУРА:

Нормативно-правові акти:

1. Конституція України: Закон України від 28.06.1996 р. №254/96 ВС (із змінами) [Електронний ресурс] (зі змінами) // Режим доступу: zakon.rada.gov.ua/go/254к/96-вр
2. Цивільний кодекс України: Кодекс України, Закон, Кодекс від 16.01.2003р. № 435-IV (із змінами) [Електронний ресурс] // Режим доступу: zakon.rada.gov.ua/go/435-15
3. Про громадянство України. Закон України від 18.01. 2001 р. № 2235-III (зі змінами.) [Електронний ресурс] // Режим доступу: zakon.rada.gov.ua/go/2235-14
4. Про вибори Президента України. Закон України від 05.03.1999 р. № 474-XIV (зі змінами) [Електронний ресурс] // Режим доступу: zakon.rada.gov.ua/go/
5. Про Кабінет Міністрів України. Закон України від 27.02.2014 № 794-VII (зі змінами) [Електронний ресурс] // Режим доступу: zakon.rada.gov.ua/go/794-18
6. Про судоустрій і статус суддів. Закон України від 02.06.2016 № 1402-VIII (зі змінами) [Електронний ресурс] // Режим доступу: zakon.rada.gov.ua/go/2453
7. Про місцеве самоврядування в Україні. Закон України від 21.05.1997 № 280/97-ВР (зі змінами) [Електронний ресурс] // Режим доступу: zakon.rada.gov.ua/go/280/97
8. Про вибори народних депутатів України. Закон від 17.11.2011 № 4061-VI (зі змінами)[Електронний ресурс] // Режим доступу: zakon.rada.gov.ua/go/4061-17
9. Про всеукраїнський референдум. Закон від 06.11.2012 № 5475-VI (зі змінами)[Електронний ресурс] // Режим доступу: zakon.rada.gov.ua/go/5475-17

Підручники та посібники:

1. Кельман М.С., Мурашин О.Г. Загальна теорія права / М. С. Кельман, О. Г. Мурашин. –К.: Кондор, 2011. – 609 с.
2. Рабинович П.М. Основи загальної теорії права та держави / П. М. Рабинович. - К.: Атіка, 2010. – 176 с.
3. Скакун О.Ф. Теорія держави і права. Підручник / О.Ф. Скакун . – Х.: Консум, 2013. – 704 с.
4. Конституційне право України / за ред.. В. Погорілка. – К., 2013. – 734 с.
5. Кравченко В. Конституційне право України / В. Кравченко. – К.: Атіка, 2010. – 568с.
6. Фрицький О. Конституційне право України / О.Фрицький. – К.: Юрінком Інтер, 2012.– 510 с.
7. Цивільне право України: Особлива частина: Підручник / В.Г. Фазикош, С.Б.

Булеца, В.В. Заборовський та ін.; за ред. В.Г. Фазикоша, С.Б. Булеци. — К. : Знання, 2013. — 751 с.

8. Цивільне право України: Навчальний посібник: / Голубева Н. Ю., Харитонов Є. О., — 2008. — 280 с.

9. Братель О. Г. Цивільне право України / О. Г. Братель, С. А. Пилипенко. — К. : Вид. О. С. Ліпкан, 2010. — 256 с.

Інформаційні ресурси:

1. Офіційне представництво Президента України // Режим доступу: www.president.gov.ua

2. Урядовий портал: єдиний портал органів виконавчої влади України // Режим доступу: www.kmu.gov.ua

3. Верховний Суд України: інформаційний сервер // Режим доступу: www.scourt.gov.ua

4. Верховна Рада України: офіційний портал // Режим доступу: portal.rada.gov.ua